

Brenneren

Bernt Kulseth. 03

Brenneren

Det hadde gått smått med Peder, subsidiene var ikke mye å skryte av lenger. Så han hadde på grunn av dette lagt ned virksomheten sin på gården, og gikk for det meste og sparket grus. Han tenkte at noe måtte kunne gjøres for å spe på trygden. Peder var ikke akkurat av den nevenyttige typen, han forsøkte heller på beste vis å gjøre minst mulig, slik at unødige kalorier gikk til spille.

Han hadde rikelig med plass på gårdsbruket sitt nå, ettersom all buskap hadde tatt siste reis til slakteriet. Så muligher skulle det være nok av, hvis han bare hadde hatt en god ide.

Han måtte kunne selge egenproduserte varer av ett eller annet slaget, og dette skulle selvfølgelig leveres uten kvittering, da dette kvitterings styret var noe han ikke ville kjenne seg ved.

Etter noen dagers grubling på sofaen kom imidlertid ideen, inspirert av noen naboer som hadde en heidundrendes til fest. *'E e genial'*, sa Peder til seg selv.

Han ville starte sin egen fabrikk, med produksjon av Hjemmebrent. Peder ventet ikke lenge, neste dag dro han i vei til den lokale rørleggeren, og leverte en sirlig utført liste over det han trengte til Hjemmebrent apparatet sitt. Rørleggeren hadde sine sterke mistanker om hva dette skulle brukes til. *'E tru bættere at storbondin oppi bygdn ha finni se inn måte å sjen peng på, mi fe berre håp at lensmann itt fe snusn ti di hi, fårr da bli de nå alvåle te styr'*.

Peder var av den typen som så absolutt ikke likte snusing i sin private sfære. *'Den enast styr'n e kan kåm på, e hvis du itt hell kjæft, for da ligg du flat neppå marsjin me føddn bent åt veri.'*

Rørleggeren fant det riktigst å ikke utdype sine meninger videre, og

fant fram varene uten flere utbroderinger.

Neste post på programmet var innkjøp av råvarene som skulle til. Peder kjørte opp traktoren foran inngangspartiet til Samvirkelaget, og gjorde god plass på tilhengeren for lasten som snart ville komme. Inne i butikken fisket han opp bestyreren, *'E vill bærre går de oppmerksom på at no kjæm de inn rættele te kunde å de, som itt nøye se me når nøre sokker bita'*.

Peder hastet videre til lageret hvor han hentet en jekk tralle, han mente at en handlevogn ikke ville holde under den tunge vekten.

Han lesset opp med sukker så det holdt, og på toppen av lasten plasserte han gjærklumper i stort monn. Fremme ved kassen gjorde kassadamen store øyne. *'Ska si di båkkå rættele me brø oppi bygdn, når di fyst starte'*. Peder hadde selvfølgelig forklaringen klar. *'Ja den hi kjærringa e fikk ti me trass ette krigin, hi de me å inviter inn hel skåkk me kvinnfælk, som hi nå alvåle te kapasitet te å fol ti se kaku. E tru bættene åm hi stære kapasitet på vommin, enn kjyn e ha ståen borti føsi'*.

Etter å ha fått notert ned hele partiet på krita, (med lovnader om tilbakebetaling når avkastningen av brødsalget ville komme) lesset Peder opp, og la i vei hjemover, ivrig etter å sette i gang med sitt nye virke.

Å lage selve apparatet var ikke noe Peder hadde stor kjennskap til, han hadde egentlig lite kjennskap til alt som skulle monteres sammen. Med en medfødt bruksanvisning frykt, samt en grovhåndet håndterings evne ovenfor finmekaniske ting, gjorde sitt til at han holdt han seg unna slike utfordringer.

Derfor samme kveld i ly av mørket, gikk han over til sin arge nabo Tobias, for å undersøke apparatet hans, som han hadde gjemt oppe på låven. Det var ikke på tale å oppsøke Tobias personlig, da dette erfaringsmessig førte til håndgemeng.

Peder lirket opp låveporten som var behørig sikret med ståltråd. Inne fant han fort apparatet som ikke akkurat var vanskelig å finne, da det første Peder gjorde nærmest var å snuble over det. Han sveipte

ivrig med lommelykten han hadde med seg over apparatet, for å se hvordan delene var montert sammen, samtidig som han flittig tok notater, og tegnet krusedull liknende skisser.

Peder fant fort ut at dette var veldig komplisert, og ville nødig gi seg i kast med å lage noe tilsvarende. Han så derfor ingen annen utvei enn å tjuvlåne apparatet til Tobias.

Tobias brukte det sjelden og ville sikkert ikke merke at det var forduftet for en stakket stund.

Som tenkt så gjort, Peder tok apparatet under armene og løp det han var god for, samme vei som han kom.

Men Tobias hadde merket seg støyen som Peder, med sin uvørenhet hadde stelt til. Han kom settende til, med hagla klar til benyttelse hvis han skulle se noe fremmed rote i sine eiendeler.

'Kerr de te nisse som hell på å rännå oppå skjella, e ska faan me fo senn i veg i skått ette de,' Det drønnet godt i den gamle hagla til Tobias, og det var bare så vidt Peder, som var kommet et stykke bort etter jordet, unngikk å kjenne smaken av bly. Heldigvis for Peder var Tobias en elendig skytter, (elgbestanden var ikke direkte truet med han på jaktlaget, det var for det meste trær og kratt som fikk unngjelde) og Peder kom seg av den grunn velberget hjem.

Peder valgte å ligge lavt i terrenget noen dager, ikke viste han om Tobias hadde merket at apparatet var forsvunnet. Men ut fra Peders kjennskap til Tobias sitt distre vesen, reknet han det som sannsynlig at forsvinningen ville ligge umerket i lang tid fremover

Peder hadde for sikkerhets skyld plassert apparatet i mekk kjelleren under fjøset, da han mente ingen ville ta seg til å snuse der.

Dagene gikk og tiden var moden for produksjons start, han rigget seg til i fjøset, og ville sette satsen i den gamle kjøletanken for melk han hadde stående siden det var krøtter på båsene.

Her trengte Peder hjelp, så han ringte avløseren og fortalte at han hadde startet opp igjen driften på gården, og trengte nå assistanse mer enn noensinne.

Avløseren som var av den noe nervøse sorten, hadde visselig tidlig-

ere brent av noen skvetter med blandet hell, og satt dermed inne med kunnskap om hjemmebrenning som Peder ikke hadde tillært seg.

Avløseren gjorde store øyne da det gikk opp for han hva denne nystartede driften dreide seg om. Han satte nervøst i gang med å blande satsen, samtidig som han gjentatte ganger måtte kikke i vinduet mot gårdstunet, for å se om det skulle komme noen som ville gjøre slutt på ulovlighetene.

Etter noen dager begynte eimen av sats å bre seg over nabolaget, og det var ikke fritt for at enkelte begynte å spekulere på hva nå dette kunne være godt for.

Gamle enkefru Oline som bodde et par steinkast unna, hadde ikke kjent verre odør siden hun under krigen hadde glemt noe kål hun hadde tilberedt på ymse vis i kjelleren

Hun skulle til bunn i mysteriet, og ville gå seg en tur over til Peder for å uthøre han, da hun mente lukten kunne ha grunn til å komme fra det holdet.

Fremme ved gårdsbruket til Peder ble hun øyeblikkelig møtt av Peder, (som under denne tiden ikke ville ha besøk for nær fjøset), Hun konfronterte han øyeblikkelig med hva hun hadde på hjertet.

'De e da i styggele te lokt frammi hi, e de du som fer å lure me nå fanteri, e ska hå symøte i neste vukku, å der e de me finfælk frå nirri Oslo me nå finfølendes te nassa. Så e vill itt at åm ska dråggå ti se den hi fusel lokta hi'.

Peder som var høyt oppe grunnet sitt nystartede enkeltmanns foretak, likte dette dårlig.

'E vet itt kerr som e gæli oppi nassa dinåm, men e kann itt si at e kjenne nå lokt i de hele tatt, å vertfall itno fusel lokt, de ska nå ivertfall varrå sikkert.

Å hi de då finfælke frå nirri oslo problem me snusskafti sitt, kan åm berre tre på se i gassmaske. Fusel lokt du liksom'.

Oline skulte rundt, tydelig missfornøyd med tingenes tilstand, men omsider gikk hun hjemover igjen, men bedyret ovenfor Peder at dette ville hun til bunn i, og få en slutt på denne *'Dævelslokta'*

Tiden gikk og avløseren ble nok en gang beordret til gårds, for nå var satsen moden og kunne omdannes til finere dråper. Og det gikk jevnt, i flere dager drøp det jevnt og trutt, og en anselig mengde med kanner hadde etter hvert blitt fylt opp. Peder begynte å se frem til dagen det var klart for å begynne med selve salget, og han reknet hele tiden på hvor mye kontanter han faktisk kunne tjene, og gliset ble bare bredere og bredere.

Men en dag kom avløseren settende til i en aldeles styggelig til fart til å være han. Han hadde hørt rykter om at politiet hadde blitt varslet, og at det ville komme rassa til gårds. Ryktene hadde spredt seg bokstavelig talt med vinden. Tobias hadde også merket at apparatet var forsvunnet, og tatt i betraktning den stadige eimen av sats fra gården til Peder, var det liten tvil. Han hadde ringt politiet, og anmodet dem om en liten visitt. Oline hadde også kontaktet politiet. Da det nærmet seg finbesøket, uten at odøren på noen måte hadde forsvunnet, var dette det eneste hun kunne gjøre.

Peder fikk det plutselig veldig travelt. Han hadde flere dunker med ferdige varer, og ville ikke under noen omstendigheter la disse falle i lovens hender.

Han lesset opp kannene bak på traktor tilhengeren og satte i vei mot elva som lå like ved. Der hadde han en gammel trebåt som sjelden var i bruk, men som nå ville komme til nytte. Peder lempet av alle kannene, før han kjørte traktoren til bake til gården igjen. Dette for at ingen skulle finne den nede ved elva, og få mistanker.

Peder ville la seg fare nedover elven med strømmen, helt til han fant ett sikkert hjemmested nær elvebredden. Der ville han legge igjen kannene for senere avhenting, når det verste styret hadde lagt seg. Trebåten ble lesset opp, og lå tung i vannet da Peder steg om bord, han sparket fra slik at båten kom seg godt ut på vannet.

Elva var stri, og båten kom raskt i bevegelse, dette til Peder's store glede. *'E e bættere me så lur, at kvar å inn kan begyn å spikkuler'*. Gleden ble imidlertid kortvarig, for da han skulle ta til årene, var de som sunket i jorden. Peder ble meget bøs. *'Kerr i den dypaste*

mekk kjellar ha de vurti tå åren, e de di då hersens ongen åt den då markin te nabo som ha virri ute at no, e kan bli så irritert at de e bent ut fale'.

Mistanken falt umiddelbart på noen unger i nabolaget, som hadde det med å fare med fark.

Og fremover bar det, ute av kontroll for Peder nedover elva, og han kunne bare håpe på det beste, for nå manglet han styring, vannet sprutet over den søkklastede båten, og det var ikke fritt for at dette ble en farefull ferd.

Lenger nede i elva hadde ordføreren i bygda tatt med seg representanter fra de høyere lag fra nabo kommunene, slik at de skulle få se bygda fra sin gjeveste side. Ordføreren skrøt uhemmet av alt og alle, da Peder kom farende forbi. Ordføreren fikk øye på Peder, og forsøkte febrilsk å få gjestene til å se en annen vei. Men dette hjalp lite, alle ble stående måpende å betrakte mannen i båten, uten årer, nedlesset med sprit.

Enda lenger nede hadde sågar sognepresten med frue tatt seg en liten ettermiddags tur, for å se om vår herre kunne skjenke dem en fisk eller to. Det var sogneprestens frue som oppdaget farkosten til Peder først, på tur rett mot dem. Hun hylte noe aldeles unormalt *'vik fra oss ditt onde vesen, vik fra oss'*. Men Peder kunne som kjent ikke styre sin ferd, *'Hå då tu veja, e tru itt den då strussin oppi skyen kan hjelp då no'*. Men dette hjalp lite, han braste rett inn i båten til presteskabet. Båten til presten skjendet over og for aldeles rundt, mens Peder ble slynget ut i vannet under det voldsomme sammenstøtet. Men han klarte med nød og neppe å gripe fatt i akterenden på båten sin, som mirakuløst nok var kommet velberget gjennom kollisjonen.

Sognepresten og fruen klarte å få tak i hver sin fot av Peder, og klamret seg fast som best de kunne. Under den store hastigheten, og med presteskabet på slep, var det nær uråd å ta seg om bord i båten. Det var mest om å gjøre å bare holde seg fast, og var det noe Peder ikke ville, var det å gi slipp på denne gjeve lasten han hadde slitt slik

for. Om han så skulle ha presteskabet på slep fikk det ikke hjelpe. Ordføreren ringte Lensmannen, og hadde nær gråtkvalt fortalt hvilken ulykke som hadde rammet han og hans følge. Lensmannen som hadde vært på gården til Peder, (og fått beslaglagt utstyr, samt huket inn en flyktig avløser på vei til skogs) hadde fått tak i forsterkninger, som var kommet til unnsetning ved utløpet av elva. Der festet de et garn tvers over elveleiet, slik at alt som skulle komme der av ymse slag ville bli fanget opp.

Resultatet lot ikke vente på seg. Banning, beding, og hyling kunne høres da følget kom seglende nedover elven, for hjelpeløst å bli fanget i garnet.

Så var det bare å dra i land fangsten. En dyngge våt prest med frue, og en avsindig irritert Peder, som ikke på noen måte likte uføret han var kommet opp i. Tobias hadde også kommet til, og gliste bredere enn på lenge. *'Ska si de e nå undele te fisk uti elvin no te dags, de hi må vårrå i støre utøy enn låkkån spær du me.'* Peder fikk spriten inndratt og måtte vente seg et større oppgjør med loven. Og Tobias som hadde skrevet navnet sitt under hjemmebrent apparatet, fikk også en stri tørn med å forklare sitt forhold til saken.

Bernt Kulseth.03